

*Проф. др Драган Костић,
универзитет примењених наука “Мегаџренд”, Београд*

Реструктурирање у поступку приватизације предузећа

Уводне напомене

Процес структуралног прилагођавања макроекономским променама, који се у нашим условима назива и транзицијом има више својих појавних облика. Са аспекта услова рада и пословања привредних субјеката, ти појавни облици могу се одредити као својинска, организационо-статусна, управљачка и структурална трансформација, кроз коју домаћи привредни субјекти треба да прођу у смислу њиховог пролагођавања новом концепту пословања, карактеристичном за услове тржишне привреде.

Том приликом, већ у старту, мора бити јасно да је у питању процес, који континуално траје не само пар месеци или евентуално неколико година, већ је више-деценијски и претпоставља елемент свести о нужности сталног прилагођавања новим условима пословања. У том смислу реформе које се врше на нормативном плану, с циљем стварања системски прихваљивог амбијента пословања, морају бити тако интониране да не постану саме себи циљ, а с друге стране да буду кочница овом неумитном процесу. Тај задатак наш законодавац до сада није, или прецизније речено, није увек и у потпуности реализовао. Често су реформе наших системских прописа у области стварања услова за пословање привредних субјеката биле кампањски вођене, а по правилу увек су биле опредељене у функцији остварења актуелног политичког интереса. Из тих разлога неопходно је потребно на доктринарном нивоу, али и уз стални уплив свакодневне пословне праксе, дефинисати непосредне задатке и њиховој реализацији подредити ангажовање укупних научних и стручних потенцијала којима наша земља располаже. Том приликом, наравно,

треба имати у виду и искуства других земаља, посебно нормативна решења која на овом плану постоје, али не треба занемарити ни национални интерес, који у овој области мора бити јасно дефинисан и несумњив.

С друге стране, нема успешне макроекономске политике, ако у пословању привредних субјеката та политика нема одговарајућу подршку у смислу сталне афирмације њених циљева. На том плану, у условима актуелног привредног тренутка, може се констатовати да је мање учињено, него у сегменту глобалних структуралних опредељења. Известан осећај неразумљиве самодовољности и задовољавања достигнутим, као и евидентан страх од промена, блокирали су неопходну привредну иницијативу креативних фактора у нашим предузећима, с циљем изналажења правих решења за конкретно предузеће. И даље се јасно може уочити атмосфера ишчекивања да се на неком другом месту, изван предузећа, било да је то центар економске или политичке моћи у друштву, заузму ставови од значаја за даље пословање предузећа, па да се тада тако заузети ставови више или мање доследно примене на услове рада и пословања предузећа. То није реформа, није ни реформски дух, то је бежање од сопствене одговорности за промене које је неопходно спровести.

У таквом пословном амбијенту иде се и корак даље, па се најављене структуралне реформе у смислу транзиције нашег привредног подручја, свде на поједине појавне облике те транзиције. То је, по правилу, власничка трансформација. Отуда су лоша обећања, а још су гора очекивања да ће се само на основу промене својине над предузећем оно учинити пословно ефикаснијим. Тек у садејству остала три аспекта транзиције (организационо-статусна, управљачка и структурална трансформација) створиће се услови за реалну промену системског амбијента у коме послује одређено предузеће. Оквир тим променама свакако треба да дају системски прописи, али је уједно допринос који треба да да само предузеће немерљив и незаменљив.

Из тих разлога за свако предузеће, као конкретан привредни субјект, треба сачинити транзициони програм у коме све аспекте транзиције треба ставити у однос узајамне условљености. Само тако власничка трансформација има своје социјално и привредно оправдање. Како је у конкретним условима процес власничке трансформације временски лимитиран, то овом послу треба што пре приступити, са пуном одговорношћу свих субјеката за његову успешну реализацију.

У том контексту треба посматрати и анализирати одредбе важећег Закона о приватизацији ("Службени гласник Републике Србије", бр. 38/01) у сегменту у коме се уређују материја реструктурирања предузећа у поступку власничке трансформације. Наиме, извесно је да промене на организационо-статусном аспекту пословања предузећа нису *stricto sensu* власничка трансформација тог предузећа. Али је исто тако извесно да успешност власничке трансформације не само исходно, већ и изворно може зависити од решења која на овом плану постоје. У том смислу, законодавац сасвим оправдано, у процес власничке трансформације, уводи и значајан сегмент организационо-статусне трансформације предузећа. Изве-

стан приговор може се ставити у смислу што се то чини само са аспекта стварања услова за успешност саме власничке трансформације, а не укупног пословања привредног субјекта. Но, ако се узме у обзир предмет регулације који је законодавац имао пред собом, као и домашај тих решења, онда се горе изнет приговор може релативизовати на начин да законодавац не поставља никакву забрану да се и осталим аспектима организационо-статусне трансформације у конкретном предузећу посвети одговарајућа пажња.

Најзад, процес реструктурирања предузећа у поступку власничке трансформације, може се ставити и у контекст мера којима се, на одговарајући и врло непосредан начин, штите интереси потенцијалних инвеститора у конкретно предузеће. Потреба заштите тих интереса, кроз поступак реструктурирања наших предузећа, може бити условљена из најмање два разлога. Први је објективне природе и опредељен је ставом, који је дериват договорне економије, по коме су предузећима, као основним привредним субјектима, биле поверене и друге, а не само привредно-тржишне функције. Те друге функције су, по правилу, биле условљене обављањем одређених привредних делатности, али је то правило имало толико изузетака, нарочито у срединама где су одређена предузећа била окосница привредног развоја одређеног подручја, да се о њему само условно може говорити као о правилу. Други разлог је субјективног карактера и одражава дух непословног руковођења нашим предузећима, где се основни критеријум пословне успешности предузећа, па самим тим и екипирања пословне структуре, није сагледавао само кроз призму остварених тржишних резултата, већ и многих других крајње арбитрарних и непословних фактора.

Из горе наведених разлога процес реструктурирања наших предузећа је неминовност са којом ће се већина тих предузећа пре или касније сусрести. Како то није по себи самосталан процес, већ је он условљен другим процесима транзиције у предузећу, то је целисходно у функцији узајамног садејства приступити укупним променама у нашим привредним субјектима. За сада је овакав прилаз нормативно подржан само у решењима Закона о приватизацији, на законодавном нивоу, односно Уредбе о поступку и начину реструктурирања предузећа и других правних лица ("Службени гласник Републике Србије", бр. 1/02) на подзаконском нивоу. Сходно томе предмет даље анализе у овом раду биће важећа решења о реструктурирању наших предузећа у поступку њихове власничке трансформације.

1. Појам реструктурирања

Под реструктурирањем у поступку приватизације, у смислу члана 19. став 2. Закона о приватизацији (у даљем тексту: Закон) и члан 1. Уредбе о поступку и начину реструктурирања предузећа и других правних лица (у даљем тексту: Уредба) подразумевају се: а) статусне, односно организационе промене, б) поравнање из дужничко-поверилачког односа и ц) друге промене које се односе на одређени субјект приватизације.

Оно што битно одређује овако конципиран појам реструктурирања је циљ који се њиме остварује. Тај циљ је постављен тако да се реструктурирањем предузећа стварају услови којима се омогућава продаја његовог капитала или имовине. Том приликом не прави се разлика између метода приватизације. Она се може спровести како по методу јавног тендера, тако и по методу јавне аукције.

Овакав прилаз у одређивању појма реструктурирања предузећа у поступку њихове приватизације произлази из става да се реструктурирању може приступити тек на основу процене Агенције за приватизацију да се капитал или имовина субјекта приватизације не могу продати методом јавног тендера или јавне аукције без претходног реструктурирања самог предузећа, као субјект приватизације је обавезан да приступи свом реструктурирању по одредбама важећих прописа.

Обавезност реструктурирања је потенцирана и чињеницом да Агенција за приватизацију, поред иницијативе да се поступак реструктурирања спроведе, има и право да непосредно спроведе сам поступак, уз овлашћења да доноси све акте и документацију од значаја за спровођење поступка реструктурирања.

2. Модели реструктурирања

Одређујући појам реструктурирања као организационо-статусне и материјално-финансијске промене у субјекту приватизације, које тај субјект чине пословно интересантним за домаћа и страна правна и физичка лица да куповином његовог капитала или имовине постану власници над тим капиталом или имовином, законодавац је утврдио следеће моделе реструктурирања:

а) Статусне, односно организационе промене. Под статусним или организационим променама подразумевају се:

- спајање зависних предузећа у оквиру повезаног предузећа и то преузимањем или новим оснивањем;
- поделу предузећа на више правних субјеката;
- продају делова предузећа;
- пренос имовине или дела имовине на други правни субјект;
- промену облика предузећа, односно промену облика зависног предузећа;
- промену унутрашње организације предузећа укидањем непрофитабилних пословних јединица; и
- престанак обављања непрофитабилних делатности предузећа.

Већ *primo facie* анализом понуђених варијанти у оквирима овог модела реструктурирања, може се уочити извесна недоследност, како у предложеним варијантама, тако и у доследности критеријума по којима су оне опредељене. У том смислу, под формом статусних или организационих промена могу се сврстати случајеви из алинеја 1, 2. и 5. узимајући у ужем смислу значење појма статусних или организационих промена. У односу на те случајеве, а имајући у виду основни циљ законодавца, извесно је да ће случај друге алинеје бити најчешће коришћен. Наиме, поделом предузећа на више правних субјеката најчешће ће се образовати они

правни субјекти који ће потенцијалном купцу бити пословно и најинтересантнији. С тим у вези стоји и пословни ризик примене ове варијанте реструктурирања. Тај ризик се огледа у чињеници да је релативно лако објединити све што је вредно у једном предузећу у једну целину, те потом варијантом поделе ту целину издвојити са статусом самосталног привредног субјекта, који ће затим бити приватизован. Остаје отворено питање шта са осталим деловима предузећа. Посебно ако је у дужем периоду времена вршено издвајање управо из тих делова ради развоја нпр. неке производне линије, која ће сада кроз форму поделе предузећа добити статус правног лица и постати субјект приватизације.

С друге стране, *stricto sensu* продаја делова предузећа (друга алинеја), као и пренос имовине или дела имовине на други правни субјект (пета алинеја) не представља ни у ширем смислу случајеве који се могу подвести под статусне или организационе промене. У питању су правни послови располагања имовином, који се ни условно не могу довести у контекст реструктурирања ради приватизације. Изузев, наравно, ако се под тиме није мислило да ће предузеће које прода неки свој део или на које се пренесе имовина, самом чињеницом прилива капитала, по том основу, постати више интересантно за потенцијалног купца, него у случају када тог капитала није било. Уколико је ова аргументација била основ стимулација овог решења, онда се тим пре то решење мора изложити критици, пошто оно у себи садржи могућност многих злоупотреба. Једна од таквих могућности је стварање реалних основа да се једном остварена вредност (продајом или преносом) у наредној интеракцији прода по вишеструко нижој вредности. Другим речима финансијски капитал има своју нумеричку вредност и она не може зависити од околности да ли се субјект у оквиру кога се она исказује налази или не налази у поступку својинске трансформације.

Најзад, ни промене унутрашње организације предузећа (алинеја шест), као ни престанак обављања непрофитабилних делатности (алинеја седам) нису у ужем смислу случајеви који потпадају под овај модел реструктурирања предузећа. Али они то јесу у ширем смислу и из тих разлога привлаче посебну пажњу. Пре свега, у формално-правном смислу, иако ефекти промена у унутрашњој организацији предузећа не утичу на правни статус ни делова ни самог предузећа, те промене могу имати далекосежне последице на пословну успешност предузећа као целине. Из тих разлога унутрашња организација предузећа мора бити под сталним упливом контроле са аспекта остваривања циљева и задатака утврђених пословним планом предузећа. Уколико су тржишна оријентација и пословање са профитом алфа и омега нове пословне филозофије, тада је сасвим разумљиво да непрофитабилне пословне јединице у оквирима успешног предузећа морају имати чврст *raison d'être* свог даљег опстанка. Међутим, оно што у овом добром решењу привлачи пажњу и ствара недоумице је употребљен термин “укидања” пословних јединица. То оставља потребу допунског тумачења да ли је у питању промена унутрашње организације, при којој одређени организациони део губи обележја посебне пословне јединице, без промена по статус капитала и запослених радника, или је у

питању престанак рада у делу предузећа у коме се исказује пословни резултат без профита. Следећи логику важећих одредби прописа којима се уређује организација и рад привредних субјеката у нашој држави, одговор би требало тражити у оквирима прво понуђеног решења. Међутим, имајући у виду интенције законодавца чини нам се реалнијом друга варијанта.

Најзад, као случај у оквиру овог модела реструктурирања понуђена је опција престанка обављања непрофитабилних делатности предузећа. Ово свакако није модел ни статусних ни организационих промена у предузећу. Изузев уколико се, том приликом, није мислило на брисање таквих делатности из судског регистра када би оно могло да има и одређене статусне аспекте. С друге стране, престанак обављања непрофитабилних делатности јесте правац пословног оздрављења предузећа и на њему треба доследно инсистирати. Енормне су штете које су настајале, али које и даље настају због тврдоглавог инсистирања на обављању неке делатности за коју се у старту зна да нема тржишно оправдање. Међутим, ко о томе треба да донесе одлуку? Органи предузећа, или неко ван, па макар то била и Агенција за приватизацију? Елементарна правна логика упућује на одговор да то могу бити само органи предузећа, те да је пословна успешност у обављању делатности предузећа уједно и основни критериј њихове успешности. У супротном поново се активира пракса доношења најважнијих одлука од стране оних који нити су овлашћени за доношење одлука, нити одговарају за тако донете одлуке.

б) Поравнање из дужничко-поверилачког односа. Под овим моделом реструктурирања у поступку приватизације предузећа подразумева се:

- одлагање плаћања или репрограмирање дуга предузећа, уз сагласност већинских поверилаца;
- пренос обавеза са једног зависног на друго зависно предузеће у оквиру повезаних предузећа, уз сагласност већинских поверилаца;
- отписивање главнице дуга припадајуће камате или других потраживања у потпуности или делимично, уз сагласност већинских поверилаца;
- конверзију новчаних потраживања од стране поверилаца са већинским државним капиталом у капитал тог предузећа.

У односу на овај модел реструктурирања у поступку приватизације предузећа потребно је претходно констатовати да се, у конкретним случајевима, ни условно не може говорити ни о каквој форми реструктурирања, већ да је у питању скуп мера којима се тежи поправљању материјално-финансијског стања одређеног предузећа. Том приликом у питању су углавном презадужена предузећа, односно она која нису у стању да уредно сервисирају своје доспеле обавезе. Очигледно је да су законодавац, или влада приликом доношења Уредбе, сматрали да се прерасподелом губитка, односно солидарним сношењем последица неуспешног пословања, за одређена предузећа може створити привид мање неуспешног привредног субјекта, чиме ће *a contrario* порасти његов пословни рејтинг и по том основу лакше ући у процес приватизације. Исувише је претпоставки да би ово очекивање било реално.

Анализом самог модела могу се уочити две основне врсте случајева. Прву чине прва три случаја, наведена у прве три алинеје, којима се тежи смањењу актуелног дуга предузећа које има намеру да уђе у процес приватизације. Начин на који ће се то учинити је мање битан. Да ли ће то бити путем одлагања плаћања или ре-програмирањем дуга, преносом дуга са једног зависног на друго зависно предузеће, или отписивањем главнице дуга, камате и других потраживања, је ствар конкретне процене или боље речено могућности. Оно што је битно је да се овим мерама не доприноси пословном оздрављењу предузећа, већ стварању услова да његови биланси буду бољи. Том приликом, сем у случају отписивања, не долази ни до санирања постојећих губитака, већ се они измештају из једног и селе у други правни субјект. Тешко је да се овај модел реструктурирања може подржати као значајнији теоријски па ни практични допринос решењима која постоје како на плану макро економије, тако и економије привредних субјеката. Али, то је наша реалност.

С друге стране, за примену овог модела реструктурирања захтева се и сагласност већинских поверилаца предузећа за предузимање одговарајућих мера којима се доводи у питање интегритет или висина њихових потраживања. С тим у вези, могу се ставити две основне замерке. Пре свега, није јасно зашто су мањински повериоци стављени у подређен положај. Они се и не питају да ли су сагласни са тиме да њихова легална потраживања, која могу бити услов даљег успешног рада тих поверилаца, буду умањена, пренета на другог дужника или чак и отписана. Сходно томе, реално је могуће да једно предузеће, поверилац субјекта приватизације, буде једноставно обавештено да његово легално и доспело потраживање једноставно више не постоји. Друга примедба се односи на мотивацију већинских поверилаца да се одрекну дела својих потраживања. Док је у случају поравнања у стечају или у предстечајном поступку то јасно, у конкретном случају далеко је од било какве привредне логике. Поједностављено, поставља се питање, шта је мотив повериоца једног предузећа да се одрекне дела или целог свог потраживања, само зато да би се његов дужник боље продао. Још би се нека логика и могла пронаћи уколико би већински поверилац био у прилици конверзије својих потраживања у улог предузећа које се приватизију. Али то у конкретној ситуацији није случај. Захтева се само вољна радња (сагласност), на умањење својих потраживања. Није ли то, са аспекта важећег правног система норми, штетан правни посао за који може да се одговара. Но, чак иако све то занемаримо, остаје питање мотива за овакво чињење. Мотив се налази у сегменту политичке воље да се брже и свеобухватније спроведе приватизација. Ако чињенице говоре да се овом приликом та приватизација спроводи на терет трећих савесних лица, то горе по чињенице.

Најзад, четврти облик овог модела реструктурирања говори о конверзији новчаних потраживања повериоца у капитал предузећа над којим се спроводи приватизација. Међутим, то није случајно у форми општег правила, иако су скоро сви досадашњи прописи о приватизацији садржавали такву могућност, већ је ово решење нормирано као изузетак од правила и то само за тачно одређен случај.

Сходно томе, да би се овај подмодел применио потребно је да се стекну следећи услови. Прво да је поверилац у статусу предузећа са већинским државним капиталом. У нашем правном систему, то су, по правилу, јавна предузећа. Остаје отворено питање да ли се ова одредба може односити и на јавне, односно државне фондове, као и на јавне установе и друге државне и парадржавне организације које своју делатност обављају средствима у државној својини. Мишљења смо, иако, законодавац у том правцу нема експлицитну одредбу да се из употребљеног термина “поверилац са већинским државним капиталом” може извести позитиван одговор. Друго, потребно је да је у питању новчано потраживање. Дакле сва друга потраживања не могу бити предмет конверзије, независно од њихове природе и доспелости. И треће, потребно је да су се стекли услови за конверзију, који поједностављено речено значи да су потраживања доспела и да нису сумњивог порекла, односно да су неспорна. Интересантно је да ни Закон, али ни Уредба не садрже логичну формулацију о конверзији потраживања у улог у предузећа које је дужник, већ се наводи да се конверзија спроводи у односу на капитал тог предузећа. Доследно таквој формулацији ова предузећа би требало да наставе са радом као предузећа са мешовитим капиталом, у коме државни капитал учествује сразмерно висини неизмирених новчаних потраживања.

Сасвим посебно питање је колико је овај подмодел уопште форма реструктурирања са аспекта циљева приватизације, који су доминантно постављени у скоро свим одредбама како Закона, тако и Уредбе. Наиме, извесно је да, посматрајући интерес потенцијалног купца, тај интерес неће ни у једном свом сегменту бити више изражен уколико се дугови који постоје у потенцијалном субјекту приватизације конвертују у капитал јавних предузећа. Тежња законодавца је очито била нешто друго. Желело се да се и у поступку приватизације допунски заштите потраживања јавног сектора. И то је у реду. Није у реду то што се на овај начин штити само јавни сектор, и то у свом институционалном облику, а не сам дужничко-поверилачки однос. Другим речима, зависно од статуса власништва над капиталом једног правног субјекта, постојаће различити степен његових новчаних потраживања.

в) Остале форме реструктурирања. Поред горе наведених, поступак реструктурирања применом других мера обухвата нарочито следеће случајеве:

- мере за повећање капитала предузећа;
- мере за смањивање или повећавање броја запослених; и
- друге мере које се односе на предузеће, а која омогућавају продају његовог капитала.

Док се за претходне моделе реструктурирања може констатовати да је редактор Закона, односно Уредбе више или мање успешно покушао да пронађе правац оздрављења предузећа, које треба да постане субјект приватизације, за овај модел мора се истаћи да је таква инвентивност у потпуности изостала. Како другачије тумачити став да је облик реструктурирања садржан у мери за повећавање капитала предузећа. Прво величина капитала није услов приватизације, већ цене по којој се

приватизација врши. И друго, вероватно је за потенцијалног купца много важнија ефикасност коришћења капитала, него његов квантитативни изражај.

Исти став може се изнети и за други подмодел којим се утврђују мере за смањивање, али и за повећање броја запослених. То конкретно значи да ће неко трећи, на сопствену иницијативу, или на захтев (читати: диктат) заинтересованог купца ући у анализу структуре запослених и утврдити одговарајући број технолошког, или економског вишка радника. Као нормална последица таквог закључка уследиће отпуштање радника, односно смањивање броја запослених до нивоа пожељног броја. Обзиром на евидентну неефикасност запослених радника у нашим предузећима, овакав прилаз може врло брзо постати правило, а не изузетак, како би се из дикције Уредбе могло закључити. Наравно неспорна је чињеница да се као сегмент укупне транзиције наше привреде мора повећати и ефикасност рада запослених у нашим предузећима. Међутим, оно што овај модел носи као прикривену опасност је чињеница да се смањивање радника у овом случају не врши као фаза оздрављења предузећа, већ као претходна фаза продаје предузећа. Другим речима будућем потенцијалном власнику може се, у теоријској варијанти продати предузеће у коме и нема запослених. Тиме се на страни његових обавеза скида одговорност за доношење и спровођење социјалног програма решавања судбине радника, који су због продаје предузећа остали без посла. Колико ће ту обавезу моћи да поднесе сам буџет, односно јавни фондови, остаје да се посебно сагледа, али са аспекта актуелног тренутка на том плану не треба очекивати спектакуларне резултате. С друге стране, одредбе о повећању броја запослених у предузећу која се кроз реструктурирање припрема за приватизацију су декоративног карактера. Наиме, сигурно је да ће будући власник предузећа моћи и боље и са већим степеном одговорности да сагледа потребу пријема нових радника (и по структури и по броју), него што ће то бити случај са пословнодном структуром предузећа које треба да уђе у поступак приватизације.

Последња алинеја у оквирима овог модела реструктурирања у основи не говори ништа, али много каже ставом да су прихватљиве све промене, које се односе на предузеће као потенцијалног субјекта приватизације, којима се омогућава продаја његовог капитала или имовине. Дати овако велику дискрециону власт у ситуацији када још увек нису нормативно уређени сви аспекти приватизације представља изузетну храброст редактора Уредбе, за коју аутор ових редова није сигуран да постоји покриће.

3. Поступак реструктурирања

Реструктурирање у поступку приватизације предузећа покреће се доношењем одговарајуће одлуке о реструктурирању од старне Агенције за приватизацију. Ова одлука донеће се нарочито у следечим случајевима:

а) немогућности спровођења поступка приватизације предузећа у постојећем статусном, односно организационом облику;

б) немогућности спровођења поступка приватизације предузећа са постојећом структуром капитала;

в) непостојања потенцијалних купаца предузећа у разумном року;

г) уколико обавезе предузећа превазилазе укупну вредност активе, умањену за износ губитака текуће и ранијих година, и

д) у другим случајевима .

Као у случају модела реструктурирања и у случајевима који оправдавају доношење одлуке о покретању поступка реструктурирања дата је наглашено велика дискрециона власт Агенцији за приватизацију, тако да се наведени случајеви у којима се та одлука доноси могу више сматрати случајевима наведеним *exempli causa*, него таксативно наведеним случајевима у којима се може реализовати овај поступак са далекосежним последицама по правни и пословни субјективитет предузећа над којим се спроводи.

У прилог горе изнетог става посебно говоре одредбе алинеја б) и ц). Заправо није јасно шта значи одредба о покретању поступка реструктурирања у случају када се због структуре капитала не може спровести поступак приватизације. Ваљда се приватизација и спроводи због промене структуре капитала у предузећу. Очито је да је дошло до замене места узрока и последице. Сасвим је друго питање ако се том приликом мислило на случајеве раније спроведених приватизација. Но, чак ни тада се не може сматрати сметњом приватизацији чињеница да на делу капитала потенцијалног субјекта приватизације постоји идентификовани власник. С друге стране, исти или слични приговори могу се ставити и алинеји ц). Исувише је широко постављено право на покретање поступка реструктурирања у случају непостојања потенцијалних купаца у разумном року. Дати овакво право, а претходно не рећи ништа о самом предузећу и његовој пословној успешности, па све то везати за флуидну одредбу “разумни рок” уместо стабилизације привредних токова, може унети значајну дозу правне несигурности. Ово из разлога што су сада практично сва предузећа у позицији да неко изван њих процењује постојање потенцијалних купаца, везујући то за “разуман рок”.

Одлука о реструктурирању има конститутивно дејство. Заправо од дана њеног доношења сматра се да је започет поступак приватизације предузећа. С тим у вези Агенција за приватизацију може одлучити да сама спроведе реструктурирање субјекта приватизације или да упути захтев надлежном органу субјекта приватизације да донесе и Агенцији достави програм реструктурирања.

Поред тога, Агенција за приватизацију оглашава покретање поступка реструктурирања у средствима јавног информисања (штампа, интернет, телевизија и сл.), у року од 15 дана од дана доношења одлуке о реструктурирању, ради доношења доказа о потраживањима према предузећу које се реструктурира.

Предузеће над којим се спроводи поступак реструктурирања је дужно да у року од 90 дана од дана пријема одлуке о покретању поступка реструктурирања, на свом органу управљања донесе програм реструктурирања и достави га Агенци-

ји за приватизацију. У случају непоступања у складу са овом одредбом Агенција за приватизацију може сама израдити програм реструктурирања предузећа.

Агенција за приватизацију је дужна да у року од 30 дана програм сачињен у складу са Законом и Уредбом, донесе решење о прихватању тог програма. Ако Агенција за приватизацију, пак, оцени да је неопходно извршити измене, односно исправке, може вратити програм реструктурирања предузећу које га је донело. Агенција за приватизацију враћа програм, уз писмено образложење, у року од 30 дана од дана достављања.

Субјект приватизације коме је програм реструктурирања враћен на исправку или измену, дужан је да наложене промене програма изврши у року који му одреди Агенција за приватизацију, а који не може бити дужи од 60 дана од дана доношења одлуке о враћању програма. Изузетно, на образложени захтев субјекта приватизације или већинског повериоца, ако за то постоје оправдани разлози, Агенција може овај рок продужити најдуже до 90 дана.

Предузеће које се реструктурира дужно је да поступак реструктурирања спроведе у потпуности у складу са усвојеним и потврђеним програмом реструктурирања. Контролу спровођења поступка реструктурирања обавља Агенција за приватизацију.

4. Програм реструктурирања

Програм реструктурирања је основни документ по коме се спроводи реструктурирање у поступку приватизације предузећа. Њега на иницијативу Агенције за приватизацију доноси орган управљања предузећа које се реструктурира. Пошто одређени аспекти тог програма могу бити од посебног значаја за трећа лица, у одређеном контексту поред Агенције за приватизацију сагласност на тај програм дају и повериоци предузећа које се реструктурира. У том смислу сматра се да је програм реструктурирања усвојен ако тај програм буде подржан од стране већинских поверилаца предузећа, подразумевајући, том приликом, под већинским повериоцима оне чија укупна вредност потраживања прелази 50% укупног дуга предузећа које се реструктурира.

Програм реструктурирања садржи нарочито податке о:

- а) предузећу које се реструктурира;
- б) пословању предузећа које се реструктурира;
- в) вредности капитала и имовине;
- г) износу и начину отплате дугова;
- д) могућностима успешног реструктурирања;
- ђ) социјалном програму;
- е) плану приватизације, и
- ж) друге податке од значаја за спровођење реструктурирања.

Поред наведених, Уредбом се изричито наводи да програм реструктурирања у поступку приватизације предузећа може садржати и друге податке од значаја за

спровођење поступка реструктурирања. Под тим “другим подацима” свакако да своје место треба да нађу и одредбе о моделу по коме ће се спровести реструктурирање, имајући у виду чињеницу да зависно од модела реструктурирања зависе не само поступци, већ ти модели непосредно утичу и на ефекте не само на предузеће које се реструктурира, већ и на трећа лица.

Посебну пажњу привлачи одредба Уредбе по којој програм реструктурирања може (али и не мора) да садржи и одредбу којом се штите права повериоца, чија су потраживања била отписана у складу са моделом реструктурирања поравњањем из дужничко-поверилачких односа. С тим у вези, потраживање поверилаца, која су била обезбеђена, биће измирена из средстава остварених из продаје капитала у поступку приватизације предузећа, пре расподеле средстава у складу са законским одредбама, на начин што ће та потраживања имати статус приоритетних потраживања. С друге стране, повериоци чија потраживања нису обезбеђена намирају се из средстава остварених од продаје капитала у поступку приватизације, сразмерно својим уделима у висини необезбеђених потраживања. Пошто редактор уредбе није дао ближе одређење о критеријуму одређивања “обезбеђених”, односно “необезбеђених” потраживања, решење овог правног проблема треба тражити на плану утврђивања чињенице да ли су за одређено потраживање дати инструменти обезбеђења уговорних облигација.

5. Правна дејства реструктурирања

Реструктурирање у поступку приватизације предузећа, на начин на који је то нормирано у одредбама прописа који уређују ову материју и по домашају тих одредби, али и по њиховом карактеру има снажног утицаја на даљи положај и услове рада предузећа.

У том смислу предузеће које се реструктурира, у поступку реструктурирања, не може, без сагласности Агенције за приватизацију, да доноси одлуке, које се одnose на:

- а) располагање покретном и непокретном имовином;
- б) узимање или давање кредита или зајмова;
- в) издавање гаранција за друге субјекте;
- г) преузимање објекта другог субјекта;
- д) стицање, повећање или смањење учешћа у капиталу другог лица ;
- ђ) исплату дивиденди акционарима;
- е) издавање акција или предузимање других радњи којима би се изменила постојећа структура капитала предузећа;
- ж) промену унутрашње организације или статусну промену предузећа;
- з) повећање или смањење капитала предузећа;
- и) инвестициона улагања у основна средства;
- ј) повећање броја запослених у обиму који је већи од броја који је потребан.

Применом ових одредби о пословној способности предузећа које се налази у поступку реструктурирања, може доћи до битног нарушавања основних привредних функција у том предузећу. До тога може доћи и из једноставних разлога што Агенција за приватизацију неће увек и у право време бити спремна, односно у могућности да за сваку донету одлуку да тражену сагласност. Из тих разлога самом Уредбом предвиђено је да се одредбе о неопходној сагласности Агенције за приватизацију неће односити на одлуке које предузеће доноси ради обављања уобичајених пословних активности. С тим у вези остаје питање ко ће и по којим критеријумима процењивати која је одлука у сегменту "уобичајених пословних активности", а која излази из тог сегмента. Одговор на ово питање мора дати пословна пракса.

Поред наведених ефеката покретања поступка реструктурирања, та околност утиче и на одређена статусна својства предузећа. Наиме, Агенција за приватизацију има обавезу да по доношењу одлуке, без одлагања, обавести надлежни регистарски суд о покретању поступка реструктурирања. Правна последица таквог обавештења је обавеза субјекта који се реструктурира да у своју фирму, приликом потписивања, унесе ознаку "у реструктурирању". Та обавеза важи и у случајевима ступања субјекта приватизације у правни промет са трећим лицима.

Најзад, у домену правних дејстава реструктурирања у поступку приватизације предузећа спада и одредба члана 43. став 3. Закона, по коме се право на стицање акција без накнаде не може остварити у субјектима приватизације у којима се спроводи реструктурирање.

Закључни ставови

Процес власничке, управљачке, структуралне и организационе трансформације, који своје појавне облике има и у поступку реструктурирања, мора се сагледавати у свом узајамном садејству, уз примарно наглашен основни циљ - оздрављење наших предузећа и стварања услова да у отвореној тржишној утакмици она послују са профитом. Пренаглашавање само једног од аспеката транзиције не само да ће из фокуса пажње непотребно елиминисати остале итекако важне аспекте, већ ће и укупне резултате учинити мање вредним.

Из тих разлога потребно је наставити са доградњом одредби којима се уређује реструктурирање предузећа у поступку приватизације, уз свест да је тај поступак не само оправдан, него и нужан, те да се уколико се правилно спроведе може да резултира бројним позитивним ефектима. Том приликом се такође мора наћи мера уплива државних и парадржавних органа у привредне токове, која очито није нађена у важећим прописима којима се уређује ова област. Изазов изналажења правних решења, чему пун допринос мора дати правна наука, али и пословна пракса, је уједно и основни гарант сигурности пословања на овом подручју и његовог убрзаног укључивања у европске привредне токове.